

Sygn. akt I ACa 1056/14

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 stycznia 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący: SSA Bogdan Świerczakowski (spr.)

Sędziowie: SA Edyta Jefimko

SO del. Ewa Dietkow

Protokolant: sekr. sąd. Katarzyna Dzieciołowska

po rozpoznaniu w dniu 12 stycznia 2015 r. w Warszawie

na rozprawie sprawy z powództwa Spółdzielni Mieszkaniowej (...) z siedzibą w W.

przeciwko Związkowi Rewizyjnemu Spółdzielni Mieszkaniowych (...) z siedzibą w W.

o ochronę dóbr osobistych

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 31 marca 2014 r.

sygn. akt II C 672/13

oddala apelację.

Sygn. akt I ACa 1056/14

UZASADNIENIE

Spółdzielnia Mieszkaniowa (...) w W. pozwała Związek Rewizyjny Spółdzielni Mieszkaniowych (...) w W. o ochronę dóbr osobistych. Wniosła o zobowiązanie pozwanego do:

- wykreślenia w adresowanym do powódki piśmie z dnia 20 czerwca 2013r., zawierającym wnioski polustracyjne, sformułowań szczegółowo opisanych w 17 punktach,

- złożenia na piśmie oświadczenia następującej treści: „Z. z siedzibą w W., którego Prezesem Zarządu jest J. J., wyraża ubolewanie z powodu naruszenia dobrego imienia Spółdzielni Mieszkaniowej (...) z siedzibą w W., wskutek nieprawdziwych i szkalujących Spółdzielnię oraz jej organy statutowe, wypowiedzi Związku oraz jego Prezesa Zarządu, zawartych w piśmie z dnia 20 czerwca 2013 roku, zawierającym wnioski polustracyjne z badania działalności Spółdzielni za lata 2007-2010 i przeprasza Spółdzielnię Mieszkaniową (...) za te wypowiedzi”,

- sporządzenia powyższego oświadczenia na firmowym papierze Z. w formacie A4, przy użyciu czcionki o wielkości równej co najmniej czcionce Times New Roman 14 oraz opatrzenie tego oświadczenia pieczęcią i własnoręcznym podpisem Prezesa Zarządu,
- wywieszenia oświadczenia na tablicy ogłoszeń w ogólnodostępnym pomieszczeniu w siedzibie pozwanego przy ul. (...) w W.,
- zobowiązanie pozwanego do zamieszczenia skanu oświadczenia na stronie internetowej pozwanego (...)
- zamieszczenia oświadczenia w pierwszym kolejnym biuletynie pozwanego, jaki zostanie opublikowany przez Związek po uprawomocnieniu się wyroku wydanego w niniejszej sprawie.

Nadto powódka wniosła o zasądzenie do pozwanego kwoty 2.000 zł na „Fundusz Społeczny utworzony w Spółdzielni Mieszkaniowej (...)”, celem wspierania jego członków znajdujących się w trudnej sytuacji rodzinnej i życiowej oraz zasądzenie od pozwanego kosztów procesu.

Pismem z dnia 13 listopada 2013 r. powódka cofnęła pozew wraz ze zrzeczeniem się roszczenia w zakresie żądania wykreślenia opisanych fragmentów pisma zawierającego wnioski polustracyjne, wobec uwzględnienia tego żądania przez stronę pozwaną. W konsekwencji postanowieniem z dnia 31 marca 2014 r. Sąd Okręgowy w Warszawie umorzył postępowanie w sprawie w tej części (k. 400). Wyrokiem z tej samej daty Sąd I instancji oddalił powództwo i zniósł między stronami koszty procesu.

Podstawa faktyczna wyroku oddalającego jest następująca.

Z. z siedzibą w W. raz na trzy lata przeprowadza lustrację w spółdzielniach mieszkaniowych, badając legalność, gospodarność i rzetelność działania spółdzielni. Z przeprowadzonej lustracji Związek sporządza protokół, a na jego podstawie wnioski polustracyjne, które przedstawia następnie zarządowi i radzie spółdzielni. Związek Rewizyjny działa na podstawie ustawy z dnia 16 września 1982 roku Prawo spółdzielcze (Dz.U.2013.1443 j.t.).

W dniu 10 stycznia 2011 roku Z. rozpoczął lustracyjne badanie legalności, gospodarności i rzetelności działania Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w W.. Lustracja trwała do 18 kwietnia 2013 r. Badaniem lustracyjnym objęto działalność Spółdzielni w okresie od 1 stycznia 2007 r. do 31 grudnia 2010 r. – w zakresie jej organizacji, stanu prawnego gruntów będących w jej władaniu, spraw członkowskich i dyspozycji lokalami, działalności inwestycyjnej, gospodarki zasobami mieszkaniowymi, gospodarki remontowej w zasobach mieszkaniowych, gospodarki finansowej, oceny realizacji obowiązków wynikających z ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych oraz oceny realizacji postanowień umów zawartych między Spółdzielnią a powiązаныmi z nią spółkami prawa handlowego (protokół z lustracji pełnej – k. 12-198).

W dniu 17 maja 2013 r. Związek Rewizyjny przesłał Spółdzielni Mieszkaniowej (...) pismo, w którym zawarł ustalenia lustracji oraz wnioski polustracyjne (pismo – k. 245-264).

Ustalenia lustracji zostały zawarte w protokole lustracji, który łącznie z listem polustracyjnym stanowił integralną całość. P. w liście polustracyjnym z dnia 20 czerwca 2013 r. wystosował do organów statutowych Spółdzielni Mieszkaniowej (...) wnioski polustracyjne. Wnioski polustracyjne ogólnie są pozytywne dla Spółdzielni, przytoczono w nich korzystne opinie biegłych rewidentów, wskazano w nich także na pewne błędy czy niedociągnięcia. Pojawiły się w nich sformułowania krytycznie oceniające działalność Spółdzielni i jej organów. Sformułowania te stanowiły cytaty z opinii biegłych powołanych przez Prokuratora w toku toczącego się postępowania przygotowawczego dotyczącego podejrzenia o popełnieniu przestępstw przez osoby działające w imieniu Spółdzielni. Wyjaśniono, że wnoszone skargi były przyczyną postępowania prokuratorskiego oraz, że istnieje głęboki konflikt pomiędzy niektórymi członkami/właścicielami a organami Spółdzielni. Wskazano, że Związek Rewizyjny podziela opinie biegłych sporządzających opinie na potrzeby postępowania przygotowawczego, ale stwierdzono także, że Prokurator umorzył postępowanie karne z braku znamion czynu zabronionego, a jedynie co do jednego postanowienia toczy się jeszcze postępowanie

sądowe zainicjowane wniesieniem zażalenia na postanowienie Prokuratora o umorzeniu postępowania karnego. Zdaniem Związku Rewizyjnego, Spółdzielnia powinna spożytkować w swojej działalności zacytowane opinie biegłych wykonane na zlecenie Prokuratora.

We wnioskach polustracyjnych przytoczono fakty i opinie, które wynikają z protokołu lustracyjnego. Dodatkowo jednak zamieszczono cytaty z opinii biegłych sporządzonej na potrzeby postępowania karnego.

Z wnioskami polustracyjnymi nie zgodziła się Spółdzielnia Mieszkaniowa (...), która sygnalizowała swoje zastrzeżenia Związkowi Rewizyjnemu. Dotyczyło to następujących sformułowań: „...czynności Zarządu w związku z działalnością inwestycyjną w zakresie określenia dokumentacji księgowej Spółdzielni Mieszkaniowej (...) dotyczącej środków trwałych w budowie, wytworzenia i ostatecznego rozliczenia kosztów po zakończeniu inwestycji realizowanych przez Spółdzielnię były nieprawidłowe”, „...wkłady budowlane wpłacane przez przyszłych nabywców lokali mieszkalnych, użytkowych i miejsc postojowych (garażowych) w inwestycjach realizowanych przez Spółdzielnię oraz kredyty i inne zobowiązania zaciągnięte na sfinansowanie tych inwestycji nie były ewidencjonowane i rozliczane prawidłowo”, „...straty w poszczególnych latach były ewidencjonowane i rozliczane w dokumentacji księgowej nieprawidłowo ze względu m.in. na brak inwentaryzacji aktywów i pasywów Spółdzielni Mieszkaniowej (...)”, „...kredyty bankowe nie były bieżąco i prawidłowo ewidencjonowane przypisywane do właściwych inwestycji”, „...Spółdzielnia niezgodnie z obowiązującymi przepisami, tj. art. 6 ust. 3 ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych, nie tworzyła funduszu remontowego dla budynku przy ul. (...). Wydatki na techniczne utrzymanie tej nieruchomości finansowane były z funduszu remontowego dotyczącego pozostałych budynków”, „...z załączonych dokumentów nie można wysnuć wniosków, że Zarząd Spółdzielni Mieszkaniowej (...) dokonał szczególnych osiągnięć w przedmiocie sprzedaży spółek. Działania takie były zwykłą czynnością zarządu spółek, za które otrzymali wynagrodzenie. Tym samym, wydatku na gratyfikacje dla Zarządu nie można uznać za ekonomicznie uzasadniony w przypadku Spółdzielni – zadłużonej upadłością i nieposiadającej płynności finansowej”, „Zagwarantowanie przez Radę Nadzorczą utrzymania dotychczasowego Zarządu na zajmowanych stanowiskach nie ma żadnego uzasadnienia ekonomicznego”, „...przyjmowanie wpłat na rachunek (...) Sp. z o.o. środków pieniężnych dokonywanych przez członków Spółdzielni Mieszkaniowej (...) tytułem kosztów eksploatacyjnych za użytkowanie lokali pozostających w zasobach Spółdzielni Mieszkaniowej (...) było nieprawidłowe”, „...statutowym obowiązkiem Spółdzielni Mieszkaniowej (...) jest m.in. zarządzanie nieruchomościami znajdującymi się w zasobach Spółdzielni. I dlatego scedowanie tych czynności na inny podmiot narusza postanowienia ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych, tj. art. 1 ust. 3 i statutu § 4 ust. 2 pkt 2”, „...rozliczenie II etapu zadania Al. (...) budzi poważne zastrzeżenia, jednakże badana dokumentacja nie pozwala ustalić rzeczywistego zakresu błędów. Ponowne rozliczenie kosztów i zadań inwestycyjnych w/w zadania w oparciu o inwentaryzację na obecnym etapie jest nierealne”, „...koszty budowy praw do lokali użytkowych wybudowanych w ramach II etapu zadania (...)19 oraz oszacowane wkłady budowlane nabywców lokali badanej inwestycji zawierają niewątpliwe błędy, których nie można jednak oszacować”, „...przyjęte zasady rozliczenia (inwestycji (...)) spowodowały u nabywców lokali mieszkalnych zawyżenie kosztów nabycia lokalu, natomiast nabywcy lokali użytkowych nabyli te lokale na korzystnych zasadach”, „...koszty poniesione przez Spółdzielnię Mieszkaniową (...) na koszty ochrony budowy Al. (...) – (...) w wysokości 178.312,88 zł były bezzasadne”, „...nieprawidłowe były czynności zarządu w związku z działalnością inwestycyjną w zakresie określenia dokumentacji księgowej Spółdzielni Mieszkaniowej (...) dotyczącej środków trwałych w budowie, wytworzenia i ostatecznego rozliczenia kosztów po zakończeniu inwestycji realizowanych przez tę Spółdzielnię”, „...we wszystkich dziedzinach działalności Spółdzielni wystąpiły liczne nieprawidłowości wskazujące na to, że Zarząd Spółdzielni Rada Nadzorcza naruszyły elementarne zasady prawne, organizacyjne i finansowe, które powinny obowiązywać w spółdzielniach mieszkaniowych. Doprowadziło to do niekorzystnej sytuacji finansowej Spółdzielni”, „...zawiązanie spółek (...) bezsprzecznie było nieekonomiczne. Uruchomienie każdej ze spółek generowało znaczące koszty związane z przygotowaniem aktów notarialnych oraz ich rejestracją”, „...utworzenie pozostałych spółek wiązało się z transferem majątku należącego do Spółdzielni Mieszkaniowej (...) (a więc zgodnie z prawem spółdzielczym – do jej członków). Jednak struktura Grupy (...) nie pozwalała członkom Spółdzielni Mieszkaniowej (...) na weryfikację oraz kontrolę spółek zależnych” (list polustracyjny – k. 265-282).

W związku z podejrzeniem występowania nieprawidłowości dotyczących rozliczania II etapu zadania inwestycyjnego przy Al. (...) w W. oraz nieprawidłowości w działalności i doprowadzeniu przez Zarząd oraz Radę Nadzorczą do niekorzystnej sytuacji finansowej na skutek działań restrukturyzacyjnych zostało wszczęła śledztwo przez Prokuraturę Okręgową w Warszawie. W toku postępowania Prokuratur powołał biegłych, których zadaniem było zbadanie, czy doszło do zarzucanych nieprawidłowości. W dniu 21 grudnia 2012 r. postępowanie zostało umorzone wobec stwierdzenia braku znamion czynu zabronionego.

Dnia 5 czerwca 2013 r. Spółdzielnia wystąpiła do P. z wnioskiem o zmianę treści wniosków polustracyjnych. Władze Spółdzielni podniosły, że są one rozbieżne ze stanem faktycznym oraz wykraczają poza kompetencje przyznane Związkowi, a także odnoszą się do okresu, który nie był przedmiotem lustracji (wniosek o zmianę treści wniosków polustracyjnych – k. 289-294).

W piśmie z dnia 8 sierpnia 2013 r. Związek Rewizyjny poinformował Spółdzielnię, że przychyła się do wniosku w zakresie skorygowania zapisów oceny polustracyjnej o niektóre kwestie dotyczące przytoczonych fragmentów opinii biegłych rzeczoznawców. Ponadto Związek wyraził gotowość rezygnacji z zapisu dotyczącego oceny uchwały Rady Nadzorczej Spółdzielni. W załączeniu przekazano skorygowaną ocenę polustracyjną wraz ze sformułowanymi na jej podstawie wnioskami polustracyjnymi (pismo – k. 332-351).

W dniu 30 kwietnia 2007 r. biegły rewident przeprowadził, na zlecenie Spółdzielni Mieszkaniowej (...), badanie sprawozdania finansowego Spółdzielni za 2006 rok. Nie wnosząc zastrzeżeń do prawidłowości i rzetelności sprawozdania, zwrócono uwagę na nierozliczone straty z lat ubiegłych i roku badanego w kwocie 19.585.587,56 zł. Wskazano, że straty znajdują pokrycie w kapitałach własnych Spółdzielni, zaś do ich rozliczenia niezbędna jest stosowna uchwała. Sprawozdania finansowe wykazały trudną sytuację finansową Spółdzielni. Ujemny kapitał obrotowy wyniósł 10.566.163,60 zł, zobowiązania z tytułu kredytów długoterminowych 118.085.190,81 zł i krótkoterminowych 5.809.443,11 zł. Wskaźniki płynności finansowej ukształtowały się poniżej jedności (opinia biegłego rewidenta – k. 228-231).

W dniu 8 maja 2008 r. biegły rewident, na zlecenie Spółdzielni, dokonał kolejnego badania sprawozdania finansowego – rok 2007. Sprawozdanie to zostało uznane za zgodne z wpływającymi na jego treść przepisami prawa i postanowieniami statutu Spółdzielni. Badanie wykazało, że Spółdzielnia nie rozliczyła prowadzonych w ramach konta środków trwałych na budowie na kwotę 172.724.652,34 zł, w tym odsetek bankowych w wysokości 42.895.024,59 zł. Biegły zwrócił uwagę, że Spółdzielnia powinna wycenić na dzień bilansowy środki trwałe w budowie w wysokości ogółu kosztów pozostających w bezpośrednim związku z ich nabyciem lub wytworzeniem, pomniejszonych o odpisy z tytułu trwałej utraty wartości (opinia biegłego rewidenta – k. 232-233).

Kolejne badanie sprawozdania finansowego, wykonane na zlecenie Spółdzielni, objęło rok 2008. Wyniki wskazały na poniesione przez Spółdzielnię straty netto w łącznej wysokości 22.880.325,05 zł, w tym straty z lat ubiegłych w kwocie 20.229.849,65 zł, straty netto roku obrotowego 2.650.475,40 zł. Biegły wskazał, że dla zapewnienia kontynuacji działalności przez Spółdzielnię konieczne jest wypełnienie założeń wskazanych we wprowadzeniu do sprawozdania finansowego (opinia biegłego rewidenta – k. 234-235).

Badanie sprawozdania finansowego za rok 2009, wykonane na zlecenie Spółdzielni, wykazało, że płynność Spółdzielni jest istotnie uzależniona od spłat jej należności. Wskazano, że wywiązywanie się ze zobowiązań, w tym z umowy ugody o spłacie zobowiązań i restrukturyzacji długu, jest możliwe, ale pod warunkiem terminowych wpływów należności Spółdzielni (opinia biegłego rewidenta – k. 237-238).

Sprawozdanie finansowe za okres od dnia 1 stycznia 2010 roku do dnia 21 grudnia 2010 roku, wykonane na zlecenie Spółdzielni, wykazało stratę netto w wysokości 1.970.395,77 zł (opinia biegłego rewidenta – k. 243-244).

Oceniając roszczenie w zakresie jaki pozostał po częściowym umorzeniu postępowania Sąd Okręgowy przede wszystkim zauważył że powódka powoływała się na naruszenie we wskazanych fragmentach wniosków

polustracyjnych jej dobrego imienia i renomy, co do zasady podlegających ochronie na podstawie art. 23 i 24 w zw. z art. 43 k.c. Podstawą żądania zasądzenia zadośćuczynienia jest natomiast art. 448 k.c.

Pojęcie dobrego imienia osoby prawnej (w zasadzie zbliżone znaczeniowo, czy wręcz tożsame z pojęciem renomy) nie zostało prawnie zdefiniowane. W doktrynie i orzecznictwie powszechnie rozumie się dobre imię jako dobre mniemanie innych osób o danym podmiocie prawa, w szczególności z uwagi na jego działalność. Zasadniczo za naruszenie dobrego imienia osoby prawnej uznać należy te wypowiedzi, które zarzucają jej niewłaściwe postępowanie w prowadzonej przez nią działalności, wskutek czego zostaje ona narażona na utratę zaufania potrzebnego do funkcjonowania zgodnie z zakresem jej zadań. Oceny naruszenia dobra osobistego należy dokonywać odwołując się do kryteriów obiektywnych – poprzez zbadanie, czy dane zachowanie, uwzględniając przeciętne reakcje ludzkie, było wystarczającym powodem negatywnych odczuć. Ocena, czy w konkretnej sytuacji nastąpiło naruszenie dobra osobistego, nie może być dokonywana według miary indywidualnej wrażliwości, a więc według oceny subiektywnej zainteresowanego. Kryteria oceny naruszenia muszą być poddane obiektywizacji, trzeba w tym zakresie uwzględnić odczucia szerszego grona uczestników i powszechnie przyjmowane, a zasługujące na akceptację normy postępowania, w tym normy obyczajowe i wynikające z tradycji (wyrok Sądu Najwyższego z 11 marca 1997 r., III CKN 33/97, OSNC 1997/6-7/93). Obiektywizacja oceny ma szczególne znaczenie w przypadku naruszenia praw osób prawnych, którym z uwagi na specyfikę tych podmiotów, nie można przypisać odczuwania. W ich przypadku ocena, czy określone działanie narusza dobra osobiste, wymaga uzasadnienia obejmującego wszystkie istotne elementy stanu faktycznego, a także odwołania się do przyjętych i akceptowanych przez ogół społeczeństwa poglądów w danej kwestii.

We wnioskach polustracyjnych doszło do naruszenia dobrego imienia powodowej Spółdzielni. Godzą w nie stwierdzenia o tym, że w prowadzonej przez Spółdzielnię działalności były nieprawidłowości, niezasadne wydatki, niegospodarność, nieekonomiczność, naruszenia przepisów prawa i postanowień statutu. Jakkolwiek część z zakwestionowanych fragmentów wniosków polustracyjnych dotyczyła działalności organów Spółdzielni: rady nadzorczej a przede wszystkim zarządu, to jednak należy przyjąć, że krytyka organów osoby prawnej godzi w dobre imię tej osoby.

Na powyższą ocenę nie wpływa okoliczność, że stwierdzenia naruszające dobra osobiste zostały zamieszczone we wnioskach polustracyjnych w formie cytatów z opinii biegłych, wykonanej na zlecenie Prokuratora. Istotne jest, że stwierdzenia te znalazły się we wnioskach polustracyjnych. Ponadto autorzy wniosków polustracyjnych stwierdzili, że zgadzają się z zacytowanymi opiniami biegłych.

Sąd Okręgowy oddalił jednak powództwo, ponieważ ocenił, że zachowanie pozwanej nie było bezprawne. Zamieszczenie we wnioskach polustracyjnych cytatów z opinii biegłych sporządzonych na potrzeby postępowania karnego nie może zostać uznane za bezprawne, gdyż pozwany Związek Rewizyjny działał w granicach swoich ustawowych kompetencji, przyznanych mu przez przepisy prawa. Zgodnie z art. 91 § 1 ustawy z dnia 16 września 1982 r. Prawo spółdzielcze (j.t. Dz.U. z 2013 r., poz. 1443), każda spółdzielnia obowiązana jest przynajmniej raz na trzy lata, a w okresie pozostawania w stanie likwidacji corocznie, poddać się lustracyjnemu badaniu legalności, gospodarności i rzetelności całości jej działania. Lustracja obejmuje okres od poprzedniej lustracji. Celem lustracji jest sprawdzenie przestrzegania przez spółdzielnię przepisów prawa i postanowień statutu, zbadanie przestrzegania przez spółdzielnię prowadzenia przez nią działalności w interesie ogółu członków, kontrola gospodarności, celowości i rzetelności realizacji przez spółdzielnię jej celów ekonomicznych, socjalnych oraz kulturalnych, wskazywanie członkom na nieprawidłowości w działalności organów spółdzielni, udzielanie organizacyjnej i instruktażowej pomocy w usuwaniu stwierdzonych nieprawidłowości oraz w usprawnieniu działalności spółdzielni (art. 91 § 2¹ ustawy).

Zgodnie z art. 91 § 3 i § 4 ustawy, lustrację przeprowadzają właściwe związki rewizyjne w spółdzielniach w nich zrzeszonych, zaś Komisja Rewizyjna, w której spółdzielnia jest zrzeszona wyznacza lustratora. Zgodnie z art. 93 ustawy, z czynności lustracyjnych lustrator sporządza protokół, który składa radzie i zarządowi spółdzielni. Protokół sporządzony przez lustratora ma moc dokumentu urzędowego (§ 1). Na podstawie protokołu z lustracji przeprowadzający ją związek rewizyjny opracowuje wnioski polustracyjne oraz przekazuje je zarządowi i radzie (§ 1a).

Zarząd obowiązany jest corocznie przekazywać podmiotowi przeprowadzającemu lustrację i walnemu zgromadzeniu informację o realizacji wniosków polustracyjnych (§ 1b).

Z powyższych przepisów wynika, że komisja rewizyjna przeprowadzająca lustrację spółdzielni ma szerokie uprawnienia i obowiązki. Przedmiotem lustracji jest objęta praktycznie cała działalność spółdzielni i pod każdym kątem. Wnioski polustracyjne powinny zawierać ocenę działalności spółdzielni, zarówno pod kątem jej zgodności z prawem i ze statutem, jak i pod kątem gospodarności, celowości i rzetelności. Obligatoryjnie powinny wskazywać także nieprawidłowości w działalności organów spółdzielni, zaś lustracja ma na celu między innymi udzielenie pomocy w usuwaniu stwierdzonych nieprawidłowości oraz w usprawnieniu działalności spółdzielni. Nawet zatem niezasadne wnioski, co do zasady nie mogą zostać uznane za bezprawne, chyba, że wykraczają poza zakres i przedmiot lustracji lub są przedstawione w formie naruszającej dobra osobiste danego podmiotu. Tak się w tym wypadku nie stało.

Nie są bezprawne negatywne oceny działalności Spółdzielni przedstawione we wnioskach polustracyjnych. Związek rewizyjny ma uprawnienia ustawowe do dokonywania oceny działalności spółdzielni, a przede wszystkim jej organów. Dotyczy to w szczególności fragmentów zacytowanych opinii biegłych wykonanych na zlecenie Prokuratora, jak na przykład, że „wydatku na gratyfikacje dla Zarządu nie można uznać za ekonomicznie uzasadniony”, „Zagwarantowanie przez Radę Nadzorczą utrzymania dotychczasowego Zarządu na zajmowanych stanowiskach nie ma żadnego uzasadnienia ekonomicznego”, „przyjmowanie wpłat na rachunek (...) Sp. z o.o. środków pieniężnych dokonywanych przez członków Spółdzielni Mieszkaniowej (...) tytułem kosztów eksploatacyjnych za użytkowanie lokali pozostających w zasobach Spółdzielni Mieszkaniowej (...) było nieprawidłowe”, „statutowym obowiązkiem Spółdzielni Mieszkaniowej (...) jest m.in. zarządzanie nieruchomościami znajdującymi się w zasobach Spółdzielni. I dlatego scedowanie tych czynności na inny podmiot narusza postanowienia ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych, tj. art. 1ust. 3 i statutu § 4 ust. 2 pkt 2.”

Związek Rewizyjny we wnioskach polustracyjnych rzetelnie przedstawił ocenę działalności powodowej Spółdzielni, również pozytywnie oceniając poszczególne jej działania. Przy zacytowanej krytycznej opinii biegłych zostało rzetelnie wskazane, że opinia została wykonana na potrzeby postępowań karnych, które następnie w większości zostały prawomocnie umorzone z uwagi na brak znamion czynu zabronionego. Co do postępowania, które nie zostało prawomocnie zakończone, nie zajmowano stanowiska we wnioskach polustracyjnych (k. 263).

We wnioskach polustracyjnych wskazano, że zacytowane fragmenty opinii pochodzą z opinii wykonanej na zlecenie Prokuratury Okręgowej w Warszawie przez zespół biegłych z zakresu finansów oraz analizy gospodarki finansowej spółdzielni mieszkaniowych. Zespół ten to pracownicy naukowcy z wydziału Nauk Ekonomicznych Katedry Finansów i (...) oraz biegli z zakresu rachunkowości z listy Sądu Okręgowego w Warszawie (k. 261v). Nie można uznać za bezprawne zamieszczenia we wnioskach polustracyjnych fragmentów opinii z postępowania karnego, wykonanej przez grono biegłych. Celem zamieszczenia tych fragmentów było bowiem wskazanie na nieprawidłowości w działaniu Spółdzielni oraz wyeliminowanie tych nieprawidłowości w przyszłości. Takie działanie jest celem lustracji i do takiego działania ma upoważnienie ustawowe pozwany Związek Rewizyjny.

Na koniec Sąd zaznaczył jeszcze, że sam fakt, iż postępowania karne zostały w większości umorzone, a nawet jeśli wszystkie postępowania karne zostaną umorzone, to nie przesądza to o braku nieprawidłowego działania Spółdzielni czy też jej organów. Inne są bowiem przesłanki odpowiedzialności karnej, a inne - przesłanki prawidłowego działania organów Spółdzielni. We wnioskach polustracyjnych oceniono część z działań Spółdzielni krytycznie, a krytykę tę podzielono za zespołem biegłych wykonujących opinię na potrzeby postępowania karnego. Ocena taka mieści się w granicach prawa, które przyznaje uprawnienia związkowi rewizyjnemu do oceniania, a w tym i do krytykowania działalności lustrowanej spółdzielni. W tym przypadku krytyka opierała się na opinii zespołu biegłych wykonanej na zlecenie organu państwowego, czyli na zlecenie Prokuratora. O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 100 zd. 1 k.p.c.

Powód wniósł apelację, skarżąc wyrok w całości. Zarzucił naruszenie art. 24 § 1 k.c., 93 § 1a i art. 91 § 2¹ pkt 4 ustawy – Prawo spółdzielcze oraz art. 233 § 1 w zw. z art. 244 k.p.c. i art. 233 § 1 w zw. z art. 245 k.p.c. oraz art. 6 w zw. z art. 217 k.p.c. Skarżący wniósł o zmianę wyroku i uwzględnienie powództwa.

Pozwany wniósł o oddalenie apelacji.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługiwała na uwzględnienie, mimo zasadności części zawartych w niej zarzutów.

W uzasadnieniu zaskarżonego rozstrzygnięcia znalazła się trafna analiza zwieńczona oceną, że zachowanie pozwanego naruszyło dobre imię (dobrą sławę) powodowej Spółdzielni. Ta część motywów nie wymaga korekty ani poszerzenia. Nie można się natomiast zgodzić ze stwierdzeniem braku bezprawności w działaniu Związku Rewizyjnego, ponieważ wnioski polustracyjne - jak wynika wprost z art. 93 § 1a prawa spółdzielczego – winny być formułowane na podstawie protokołu z lustracji, któremu nadano moc dokumentu urzędowego. Posłużenie się we wnioskach polustracyjnych cytatami z dokumentów, które nie zostały wykorzystane w protokole, nie znajduje wsparcia w ustawie. Tym bardziej nie może znaleźć akceptacji przyjęcie za własne, krytycznych pod adresem Spółdzielni, tez biegłych którzy sporządzili opinię w sprawie karnej i to ze świadomością, że ostatecznie nie stwierdzono we właściwym trybie popełnienia jakiegokolwiek czynu zabronionego.

Odmierna ocena przesłanki bezprawności nie doprowadziła do wydania wyroku reformatoryjnego, przede wszystkim dlatego, że nieomal równoczesne z wniesieniem pozwu, skorygowanie wniosków polustracyjnych zgodnie z żądaniem powoda i przesłanie Spółdzielni poprawionego dokumentu, usunęło - zdaniem Sądu Apelacyjnego - skutki naruszenia dobrego imienia pozwanego. Zainteresowani członkowie Spółdzielni, którzy zapoznali się z pierwotną wersją dokumentu, mogli następnie zapoznać się z jego zaktualizowanym brzmieniem, przy czym należy zaznaczyć, że powód dysponuje także pismem Związku Rewizyjnego zawierającym wyjaśnienie przyczyn korekty, tkwiących w uwzględnieniu racji Spółdzielni (kopia – k.332). Także owo wyjaśnienie może być udostępnione członkom Spółdzielni. Nowy tekst wniosków polustracyjnych uzupełniony pismem pozwanego, spełnia funkcję o jakiej mowa w art. 24 k.c. - pozwany zaniechał działania naruszającego dobro osobiste powoda i zarazem dopełnił czynności potrzebnej do usunięcia skutków naruszenia.

W opisanej sytuacji nie było konieczne jeszcze wyrażenie ubolewania wobec powoda, jakkolwiek w przypadku osoby prawnej niewykluczone, to jednak kontrowersyjne, z racji niemożności odczucia przez taką osobę satysfakcji wiążącej się z przeproszeniem (por. J. Koczanowski, Ochrona dóbr osobistych osób prawnych, ZNAE 1999, z. 139, str. 153). Trzeba dodać, iż przeprosić miałaby także osoba prawna, co w zasadzie przekreśla znaczenie tkwiącego zwykle w przeprosinach elementu „pokuty” dla osoby odpowiedzialnej, na jaki wskazuje się w orzecznictwie (por. np. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 9 czerwca 2005 r., III CK 622/04, LEX nr 180853).

Należy nadto odnotować, że tekst oświadczenia został tak skonstruowany, iż mieści w sobie nazwisko prezesa zarządu Związku Rewizyjnego J. J. – bez dostatecznych ku temu podstaw. Informacja o pełnionej przez tę osobę funkcji podana w oczekiwany przez powoda sposób, łącznie z podpisem i pieczęcią pod oświadczeniem wskazuje na szczególną rolę, jaką przypisał jej pozwany, zbliżoną do osobistej odpowiedzialności, mimo, że J. J. nie jest stroną tego procesu. Trzeba zarazem podkreślić, że żądanie pozwu (i apelacji) nie uwzględnia faktu, iż do reprezentacji pozwanego uprawnieni są łącznie dwaj członkowie zarządu lub jeden członek zarządu i pełnomocnik (informacja z KRS – k.381). Formalnie więc podpis samego tylko prezesa pod oświadczeniem nie mógłby zostać uznany za wystarczający. Wskazane niedostatki w zakresie oczekiwanego sposobu usunięcia skutków naruszenia dodatkowo, samoistnie, przemawiały za nieuwzględnieniem apelacji.

„Przyznanie zadośćuczynienia poszkodowanemu lub zasądzenie kwoty na cel społeczny powinno mieć miejsce przy pewnym poziomie istotności rozmiaru krzywdy, szczególnie gdy jej wyrównanie środkami niemajątkowymi nie jest w ogóle możliwe.” (wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 12 lutego 2014 r., I ACa 1319/13, LEX nr 1459089).

W tym wypadku poziom krzywdy powoda nie był znaczny, zwłaszcza jeśli się zważy na fakt, że zakwestionowane sformułowania były powtórzeniem opinii biegłych sporządzonej w sprawie karnej, znanej już przedstawicielom Spółdzielni. Poza tym każdy wyrok zasądający winien nadawać się do egzekucji, co oznacza, że określony w nim wierzyciel musi posiadać przymiot zdolności sądowej i procesowej (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 5 września 2008 r., I ACa 549/08, Apel.-W-wa 2009/1/5). Wskazany przez powoda beneficjent – „Fundusz Społeczny utworzony w Spółdzielni Mieszkaniowej (...) celem wspierania jego członków znajdujących się w trudnej sytuacji rodzinnej i życiowej” nie ma takiego przymiotu i nie mógłby występować w postępowaniu egzekucyjnym.

Z przedstawionych względów, przyjmując za swoje przytoczone ustalenia faktyczne Sądu Okręgowego, Sąd Apelacyjny oddalił apelację na podstawie art. 385 k.p.c.